

Pogovor je v javnosti ustvaril vtis, da vlada postavlja nove mostove za pogovarjanje s sindikati.

Sindikati so vladino ponudbo socialnega sporazuma označili le za skico.

Istočasno so se Svobodni sindikati samostojno pogovarjali z Gospodarsko zbornico o novi splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo. Načelna pripravljenošč takratne delodajalske organizacije je bila velika, pomisleki so imeli le o veljavi panožnih kolektivnih pogodb. Dagmar Šuster, predsednik zbornice je bil takrat tako kot vlada prepričan o najnosti zadrževanja rasti plač.

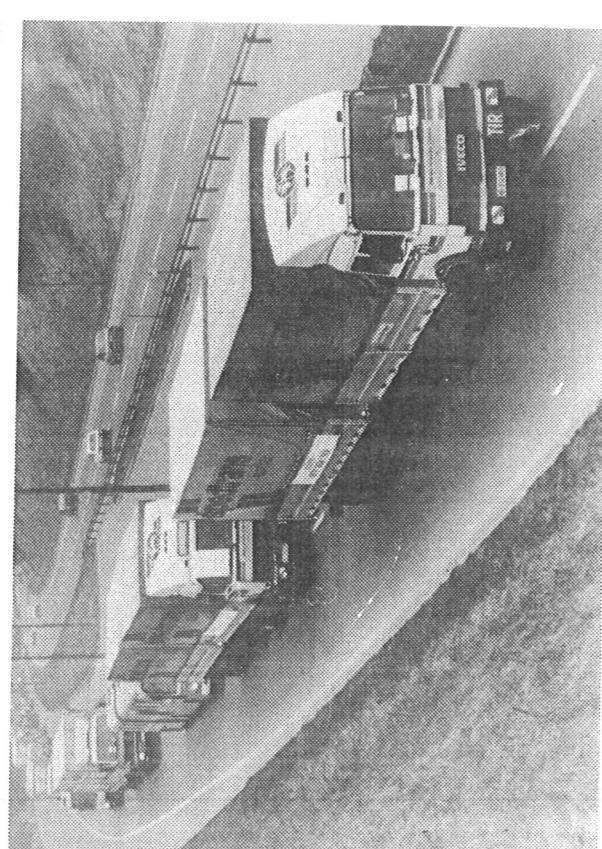
Kovinarji, ki so vse leto grozili s splošno stavko, so jo junija 1993 tudi izvedli. Zajela je veliko večino podjetij kovinske in elektroindustrije in železarstva. Po stavki so se predstavniki stavkajočih zbrali še na zborovanjih v Mariboru in Ljubljani. Kovinarji so skušali oblastnikom dokazati, da so pomembnejši od kmetov, ki so mesec dni pred tem s stavko, ki je ohromila mejne prehode, izsilili kar velike ugodnosti. Stavka junija 1993 je dokazala pokončno držo tega največjega sindikata. Stavkovni pritisk kovinarjev je bil verjetno pomembna spodbuda za boljši odnos vlade do sindikatov. Tudi direktorji članov Gospodarske zbornice so na dan stavke večinoma simpatizirali s svojimi delavci, upajoč, da bo delavski pritisk olajšal njihovo delo.

Stavke v juniju leta 1993 lahko označimo tudi za politične. Največjo so uprizorili zasebni kmetje, ki so zaprli ceste in mejne prehode. Po njihovi poti so šli voznički tovornjakov. Na naši slike je zapora mariborskih ulic. SKEL je po teh vzorih z opozorilno stavko politiko opozoril, da imajo tudi delavci močna orodja. Stavkajoči so zahtevali zaščito svojih podjetij in delovnih mest.

Štiri tisoč mariborskih kovinarjev se je na dan stavke znova zbralo na Trgu svobode, ki je postal nekakšna stalna tribuna nezadovoljnih delavcev. Pred tem pa so delavci znova ohromili prometnice, ki iz delavskih predmetij vodijo v središče Maribora.

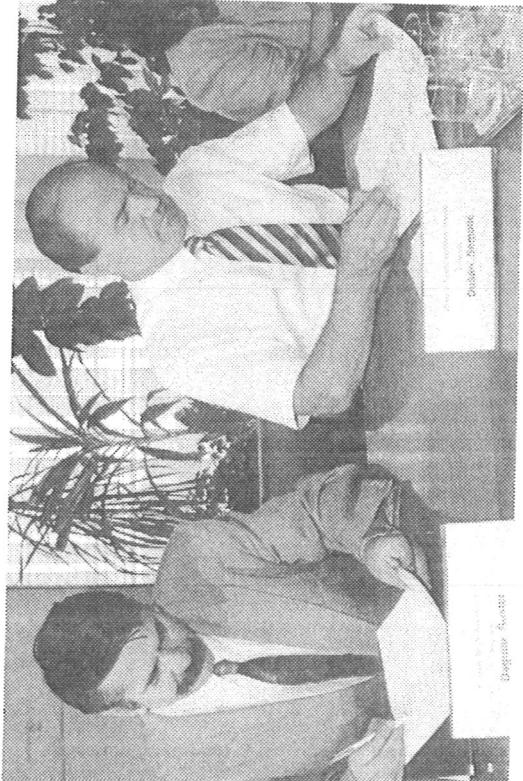
April 1993 je počilo tudi v Riku, paradnem konju socialističnega gospodarstva. Zavoženo podjetje je skušal reševati Miro Rančigaj, dolgoletni politik in direktor številnih podjetij. Tudi njega bi delavci skoraj pretepli. Predstecajno agonijo Rika je podaljševalo le Ministrstvo za delo s posojanjem denarja za plače. Rikovci so kasneje poskušali celo z zasedbo tovarne in zaporo magistralne ceste. Odlaganje stičeja je povzročilo, da je stečajna masa premajhna za pokritje zamujenih plač in drugih denarnih pravic delavcev. Riko je tipičen primer neodgovornega gospodarjenja in zavlačevanja z odlocitvijo, ki bi lahko rešila vsaj tretjino delovnih mest.

Pogajanja o novi splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo so se zatikala, in to zlasti zaradi višine iznodiščnih plač in možnosti njihovega zniževanja. Svet Zveze svobodnih sindikatov je odločno zavrnil prve ponudbe Gospodarske zbornice in ji postavil ultimatične zahteve. Zdelo se je, da politika Svobodnih sindikatov vodi v nov zakon o zamrzivimi plači.

Nasprotovanje pa je vseeno pripeljalo do kompromisa. Popustila je Gospodarska zbornica in tudi Svobodni sindikati niso dosledno vztrajali pri vseh zahtevah. Zveza svobodnih sindikatov pa se je odločila, za podpis pogodbe, ker je spoznala, da je tudi slaba pogodba boljša od najboljšega zakona. Po tej pogodbi so plače do konca leta rastle nekoliko počasnejše kot inflacija. Po svoji vsebinai je zato pogodba pomnila pravico socialnega sporazuma.

Ob podpisu splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo je nepopustljivi nasprotnik sindikatov Dagmar Šuster direktorje pozval k njenemu doslednemu izvajanjiju.

Tudi v Ljubljani se je 30. junija 1993 zbral več tisoč kovinarjev. Predstavniki vlad niso dočakali. Prišla pa sta Franc Zagožen in Marjan Podobil iz Slovenske ljudske stranke in skušala zbuhati viti o možnem zaveznosti med delavci in njihovo stranko.

Poletno in jesensko stavkovno gibanje leta 1993 so Svobodni sindikati končali s protestnim zborom pred Metalko v Ljubljani. Glavni razlog za zborovanje je bila nemogočnost pogovarjanja z vladom in tudi z delodajalci. Iz posameznih stavk je takrat rastlo gibanje, ki bi se lahko razširilo tudi na ulice in postalо nasilno.

Tik pred protestnim zborom je Janez Drnovšek povabil vse sindikate na nov pogovor. Njegove besede so izvenele kot poizkus discipliniranja Svobodnih sindikatov. Dušan Semolič mu je skušal dopovedati, da se ne more pogovarjati, ker vlada sindikatom ne priznava enakopravnosti. Omenil je zlasti nezmožnost njihovega sodelovanja pri sprejemaju proračunskega memoranuma, ki razgaja politiko. Drnovšek se seveda ni strinjal s Semoličevim tezo o slabih vladah in dobrih sindikatih.

V začetku poletja 1993 se je v Mariboru razvilo veliko stavkovno gibanje. Začeli so delavci Elektrokovine. Osemdindeveta stavka ni zalegla in še po grožnji z gladovno stavko so delavci prišli do plači.

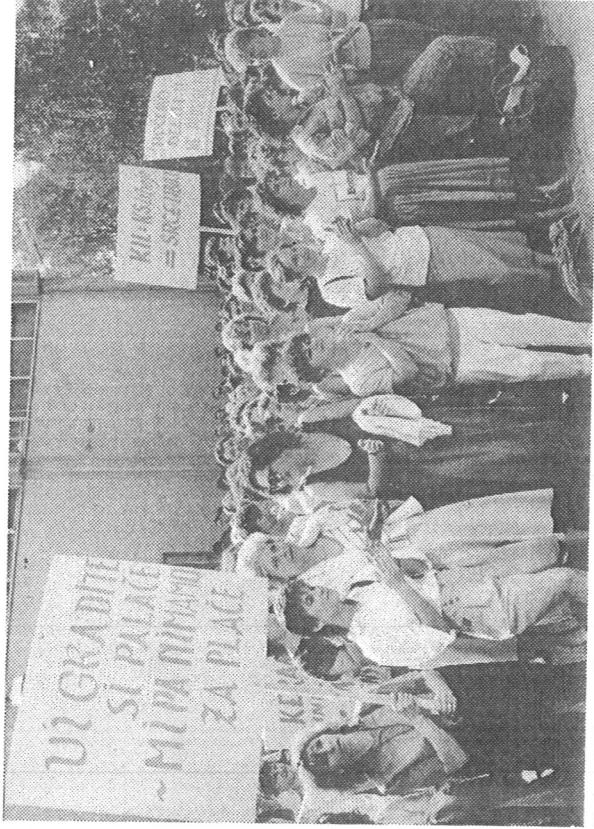
Stavke v Elektrokovini so se ponavljale. Njen lastnik – Sklad je skupaj z Marihorskovo banko delavec večkrat izigral. V najtežjih trenutkih je Dušan Semolič v imenu delavcev prosil za pomoc celo predsednika vlade. Stečaju pa se ni bilo mogoče izogniti. Ko je Janez Drnovšek nekaj mesecov kasneje ob Zlati lisici našel čas za obisk Marihora, pa je lahko poslušal zgodbijo uspešni sanaciji Elektrokovine.

Kar dva tedna so stavkali livarji iz Železarne Štore. Zdelo se je, da je njihova železarna zrušvana, da bi se obrnila delovna mesta v Železarnah na Jeseniceh in Ravneh. Svoje kritike so usmerili zlasti na generalnega direktorja Andra Ocvirkta. Livarji so stavljeni večkrat. Njihovi protesti so se nehalo šele po stečaju. Danes livarna uspešno postavlja, ker so jo najeli zasebniki.

Delavci Keramične industrije Liboje so v dveh letih doživeli kar dva stečaja. Po prvem so jih prevzeli celjski bankirji. Kaj bo po drugem, ne ve nihče. Žalska občina, kjer so istali zaščito pred prvim stečajem, se ni izkazala. Bo mogoče boljše v novi občini Petrovče?

Najitežji problem Maribora je bila Metalnina družba TIO. Ker normalne stavke niso dale sadov, so se delavci večkrat odločili tudi za zasedbo tovarne in šefom prepovedali vstop. Nekaj dni kasneje so zasedli še mariborske ulice. Za predsednika starovnega odbora Bogdana Ivanovića so opazovalci dejali, da ima kar preveliko moč. Ta pa je ves čas temeljila na argumentih.

Dva tedna kasneje je tudi Dagmar Šuster, predsednik zbornice okrcal sindikate, češ da ustvarjajo nevzdržen pritisk na plače. Povprečne plače pa so novembra 1993 znova dosegle 700 DEM. Zviševanje so omogočili tudi boljši delovni in poslovni rezultati. Večina delavskih in sindikalnih pritiskov pa je bila seveda omejena na podjetja, ki denarja za plače niso imela in ki so znižane plače praviloma izplačevala s kar precejšnjo zamudo. Slab mesec po prvem sestanku pa je Janez Drnovšek »obrnil ploščo« in začel sindikate snubiti.

MOŽ, KI ZMAGUJE Z MOČJO ARGUMENTOV

Istozgodno nekdanjega samospravljanja, Zanemaritja pa ne smemo privoloviti nemencem, ki smo jim dandanes izpostavljeni vsi zasebno.

Čeprav ima Bogdan Ivanović nadomino mnogo lastnosti, ki oddihtuje dobrega politika, se s politiko ne ukvarja. To pa ne pomeni, da o njegu ne razmisla. Skorajda smo v smrtnih harenjih ali ob volitvah napako. Verjam, da bi nasuščevali, da je Ivanović skupaj s kandidatom, ki ga je izbral, izkoristil, da je samo anarhist. Leta 1994, ko je načrtovan, da bo Ivanović načelnikom, tem by danes postalcem v uradu načelnika, je bil izvoljen načelnikom, tako da - v državnem zboru - nek redčil o delomopopravnih problemih.«

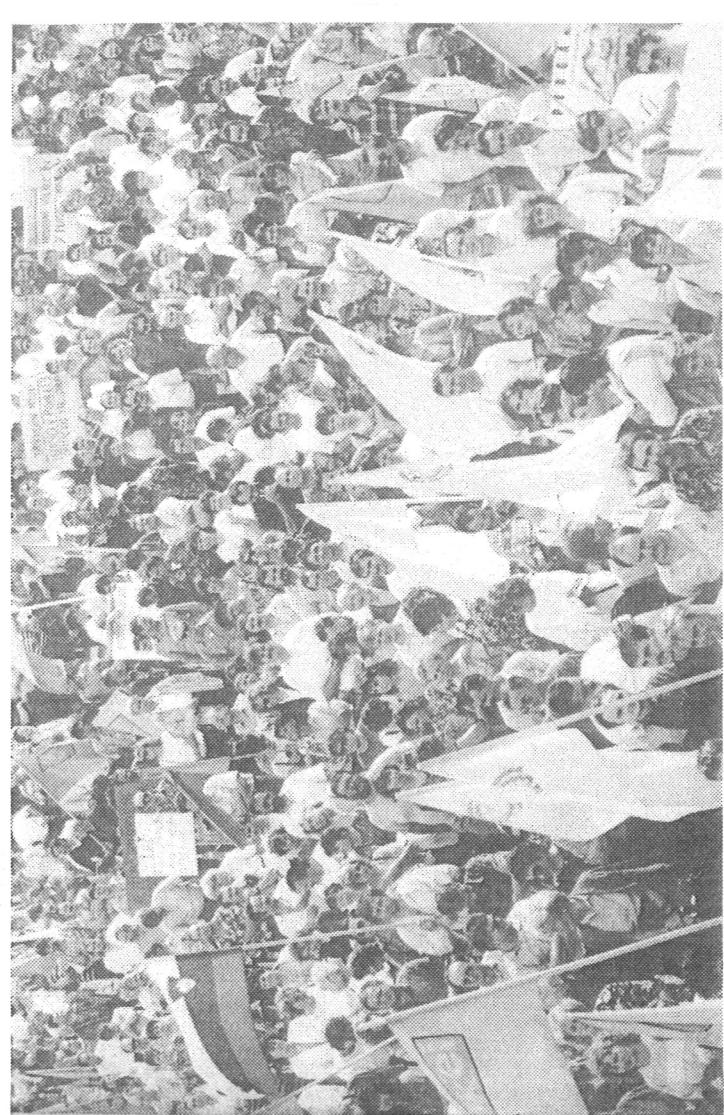
«Vsek mi je švedski model sindikalnega gibanja, kjer so sindikalni funkcionarji zaposteni v podjetjih in delno odvisni od svojega okolja. Sinden, ki imajo težike storuge dela izven podjetja, so projekti takoj odrežani od pravne informacije, kar pa zadava参加性の問題。しかし、それが何であるかは、必ずしも明確でない。」

Tomaž Krela

»Nobenega razvojnega problema v podjetju ni mogelo uspešno rešiti, če se način in smer reševanja ne dogovorijo med seboj vsa entitete: menedžment, organi upravljanja, svet delavcev in sindikat. Nujno za uspešno delovanje je, da se vsi partnerji med ebit spodbujajo in da drug druga ne omamijo.« pravi Bogdan Ivanović, predsednik SKET v mariborskem TIO.

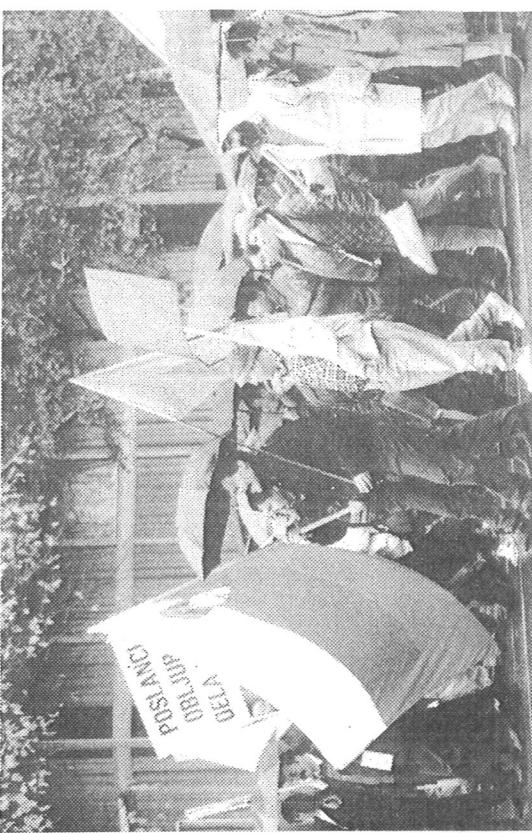
Pravico da zgodovine ne sledijo, so samo ljudje, ki so posebni roščevati krize, ki so zgorja življene. Bogdan Ivanović je moral, ki je svojo umirožnost, predvsem v Pogaču, ogromno prispeval, da kritika v Metalnini ni še globlja in da lastnikov vodilni v podjetju postopek izvaja temeljno pravila delavev. Njegova naloga je bila in ostaja: »Na eni strani mora skrjeti za interese delavcev, ki so stekajti Metalnine. To varne investijske opreme ostali brez dela, po drugi pa mora žetišči udi interese delavev, ki jim jelekska družba Metalna daje jelo in kruh. Nepremišljen radicalizem ali napaka v pogatanah

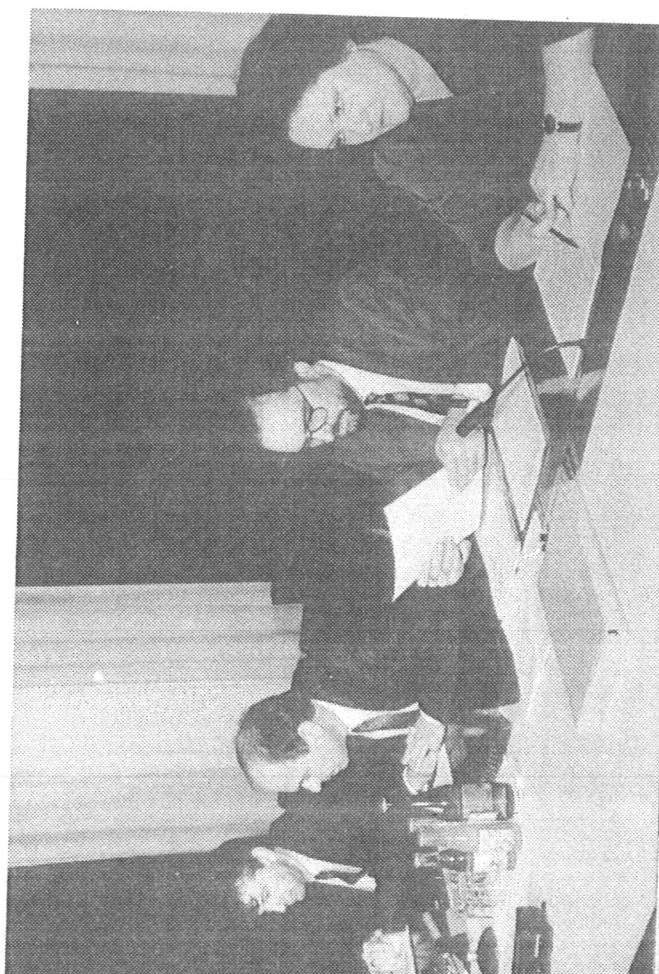

Zaradi težkega položaja zaposlenih in številnih mariborskih podjetij (nič boljše ni drugodi) je SKEI 27. septembra 1994 organiziral vseslovenski protestni shod na Glavnem trgu v Mariboru. Več tisoč nedaj ponosnih kovinarjev je od vlade še enkrat zahtevalo, naj prepreči propadanje industrije, ki je pred leti dajala kruh 150 tisoč delavcem.

Po novembrskem ukoru Svobodnim sindikatom je Janez Drnovšek decembra začel proces njihovega snubljenja. Prosil jih je celo za podporo zakonu, ki bi pomenil skubljenje pravic upokojencev.

Njegovo politiko je bilo možno razumeti le kot iskanje opore v času rastочih razprtij med koaličnimi strankami. Predsednik vlade je želel na te razprtije vplivati tako, da bi sindikati že pred novim letom podpisali vladino ponudbo socialnega premirja. Zadeva se seveda ni urenčila; Zveza svobodnih sindikatov je šele aprila 1994 podpisala dogovor o plačni politiki, ki pomeni del socialnega sporazuma. Odnos med vlado in Svobodnimi sindikati so načelno zelo jasni in niso odvisni od obnašanja in posredovanja Združene liste, ki v vladi skrbi za resorje, najpomembnejše za delavstvo.

Predsednik Svobodnih sindikatov Dušan Semolič je s tribune od vlade zahteval, naj se pravočasno odzove na zahteve delavcev in sindikatorov. Pribil je, da mora vlada obljube tudi izpolnjevati, ne pa prodajati megle, ki se razkadi, takoj ko se delavci vrnejo v »skrahirana« podjetja.

Odnosi med vlado in Svobodnimi sindikati so se zatem umirili. Po treh letih se je oblikoval tudi ekonomsko-socijalni svet, preko katerega lahko Svobodni sindikati vplivajo na delo vlade in odločitve parlamenta. Podpisana tarifna priloga splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo je umirila tudi plače. Rast produktivnosti v letu 1994 je bila tolikšna, da so celo najbolj togi makroekonometri prenehali opozarjati na previsoke plače, ki naj bi povzročale nekonkurenčnost slovenskih izdelkov.

Tudi v letu 1994 so se nadaljevale razprtije z združenji gospodarske zbornice, ki jim je asistiralo novonastalo združenje delodajalcev. Zaradi nepripravljenosti popuščati so lesari, gradbinci, energetiki in prometniki še vedno brez kolektivne pogodbe. Pogodbе in zakoni pa so povečali red v družbenih dejavnostih. Ker je novi zakon o razmerjih plač povečal socialne razlike, pa lahko kmalu pride do sporov med zaposlenimi v isti dejavnosti. Plaćana in druga razmerja med zdravnikmi in medicinskim sestrami že ogrožajo normalno delovanje zdravstvenih ustanov. Industrijski sindikati pa vladu še naprej očitajo premajhno skrb za zdravljene slabih podjetij. Tudi očitki letijo na Sklad za razvoj, ker podjetja zdravi le z odpuščanjem delavcev.

Za stavke lahko rečemo, da so za sindikate najtežja in najdražja šola. Najtežja, zato, ker lomijo tudi najbolj čvrste sindikaliste, najdražja pa, ker delavcem lahko le začasno pomagajo do plač. Za njihova oziroma družbena podjetja pa je vse to le etapa na poti v stecaj, ki k sreči marsikje olajša položaj zaposlenih.

Položaj sindikatov v stavkovnih procesih pa se je kljub temu izboljšal in praviloma lahko računajo na podporo široke javnosti. Prav v tem pa je glavni premik in morda tudi prema izkorisčena možnost Svobodnih sindikatov, ki združujejo več kot tri četrtiny v sindikate včlanjenih zaposlenih v Sloveniji.

